

POBLE-SEC

FESTES POPULARS

Josep Guzmán Vila

POBLE-SEC

FESTES POPULARS

 efadós®

 Ajuntament
de Barcelona

POBLE-SEC

FESTES POPULARS

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2024

© dels textos: Josep Guzmán Vila

© del pròleg: Júlia Costa i Coderch

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Hi col·labora:

Ajuntament de Barcelona

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / Col·lecció Josep Guzmán Vila

Fotografia de la portadella:

Brangulí / ANC - Fons Brangulí (Fotògrafs)

Acrònims:

AFB (Arxiu fotogràfic de Barcelona)

AMDS (Arxiu Municipal Districte de Sants-Montjuïc)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

CDHFG (Centre de Documentació Històrica)

Font de la Guatlla)

CERHISEC (Centre de Recerca Històrica de Poble-sec)

ISBN 978-84-19736-36-9

DL B-1595-2024

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Història, poesia, imatges i vida veïnal

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Les festes populars al Poble-sec

Pàg. 13

LA FESTA MAJOR

Sant Jaume, patró del Poble-sec

Pàg. 91

SOCIETATS CORALS

L'origen de l'associacionisme al Poble-sec

Pàg. 131

LES FESTES RELIGILOSES

L'Església catòlica, centre d'activitats

Pàg. 161

LES FESTES POPULARS

L'esbarjo al Poble-sec

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

HISTÒRIA, POESIA, IMATGES I VIDA VEÏNAL

Júlia Costa i Coderch, veïna i escriptora del Poble-sec · Medalla d'Honor de Barcelona

Un recull d'articles de Josep Maria de Sagarra, publicats a *Mirador*, porta per títol *El perfum dels dies*, un títol que seria adient per a aquest conjunt de fotografies, evocador d'activitats lligades a les festes populars, religioses i laiques, que al nostre barri van conèixer celebracions entranyables i períodes d'abaltiment, ja que a la vida, personal i social, es passa per èpoques diverses.

Canvien les tendències d'oci, els costums, les modes, però les persones necessitarem tenir sempre espais de trobada, d'alegria i de celebració, malgrat les circumstàncies, no sempre favorables.

Fa anys, les màquines de retratar eren un estri minoritari i el procés de la fotografia era més complex i car. Per sort, els reculls com aquest que teniu a les mans han sorgit en els darrers anys, amb èxit i qualitat, i es troben al nostre abast. Evoquen un passat que potser no hem viscut però hem sentit explicar, i en prioritzen els moments feliços, de germanor i vida veïnal: berenades, processons, balls, música... Hi veiem més infants que no pas ara, i festes diverses que comptaven amb la participació generosa de la gent per a la seva organització.

Si d'aquí a cinquanta o cent anys algú s'ensopega amb un llibre com aquest, amb imatges del Poble-sec del segle XXI, també hi trobarà festes, trobades, celebracions i moments de felicitat col·lectiva. Cada fotografia

d'aquest recull ens pot inspirar un conte, una novel·la, un poema. A l'obra *El tragaluz*, de Buero Vallejo, l'avi de la família retalla la gent de les postals i es pregunta qui són els personatges anònims que hi surten per atzar.

En aquestes fotografies hi retrobarem moltes persones anònimes, que evidencien com el Poble-sec ha estat –i és– un barri viu, sorollós, divers, actiu i amb ganes de viure i prosperar. Un barri d'acollida, humil, treballador i estimat, que té dos símbols emblemàtics que sintetitzen la seva història, l'església de Santa Madrona i les Tres Xemeneies. Les mirades al passat ens han de fer valorar el present i tenir esperança en el futur.

AUTORIA DESCONEGUDA / ARXIU LABRANS - FONTS ANTONIO SÁNCHEZ

Introducció

LES FESTES POPULARS AL POBLE-SEC

Josep Guzmán Vila

Les festes populars al Poble-sec van lligades a la classe popular que hi vivia. Era un barri obrer nascut arran de la desmilitarització de Montjuïc i de l'impacte de la industrialització a Barcelona. Aquests fets van propiciar un reguitzell d'activitats d'oci al barri en què el nexa d'unió era la companyonia i la solidaritat entre tots els veïns. L'aparició de la Festa Major del Poble-sec per Sant Jaume a principis del segle XX n'és un exemple; fins i tot després de la Guerra Civil, l'activitat va continuar existint, amb censura inclosa.

La capacitat creativa d'organitzar la Festa Major de cada una de les comissions de festes d'aquell temps va ser molt elevada i va mobilitzar la participació de tot el barri. De fet, era l'admiració de la resta de barris de Barcelona i creava competència entre aquests per muntar la Festa Major de barri més lluïda. L'activitat de les comissions de festes de la Festa Major del Poble-sec va acabar-se a principis dels anys seixanta.

Paral·lelament hem de destacar la repercussió i bona acollida que van tenir les societats corals humorístiques des dels seus orígens a tot el barri. El van fer molt més solidari i han estat la base de l'associacionisme del

AUTORIA DESCONEGUDA / FONDS SOCIETAT CORAL LA PALMA MODERNA

SOCIETATS CORALS

A la pàgina anterior, una de les societats corals més actives i de la qual van sortir altres associacions, la Societat Coral La Palma Moderna, en una sortida als anys vint a un indret de Catalunya. En aquella època era una de les poques ocasions en què es podia fer un petit viatge d'esbarjo de dos o tres dies.

PROCESSÓ DE CORPUS

Una processó de Corpus per l'avinguda del Marqués del Duero, actualment del Paral·lel, durant el dijous de Corpus del 1956. Les alumnes de l'Academia Nuestra Señora del Carmen del carrer de Tapioles, totes amb l'uniforme oficial de l'escola, portaven una petita imatge d'una verge.

FOTO GAYOSO / ARXIU LABANS - FONTS M. TERESA CAMP FABRÉ

Poble-sec. Moltes entitats es van gestar en aquelles primerenques societats corals, algunes encara vigents i centenàries. L'activitat humorística, alhora reivindicativa de millores en els serveis del barri i a la feina, es va veure estroncada a partir del 1939. No pas, però, la música, que era inherent als cors de Clavé, que van continuar com a centres de trobada del veïnat. El pas del temps i les noves tendències socials han fet desaparèixer les caramelles que es cantaven per Pasqua Granada.

Amb la fi de la Guerra Civil i la instauració de la dictadura, les activitats religioses es van incrementar substancialment amb les processons del dijous de Corpus, diada festiva aleshores, o de Sant Joan, a banda d'altres que es realitzaven al voltant de cada parròquia.

Les activitats lligades a Nadal, tan arrelades al barri per als més menuts, són diverses, com les nades i els Reis d'Orient, i també la benedicció de la palma i el

palmó, que regala la padrina de bateig, el Diumenge de Rams, inici de la Setmana Santa.

El calendari festiu anual també està carregat d'activitats i festes populars d'origen no religiós, com el Carnestoltes, que durant un temps es va convertir en una festa de disfresses particular, i l'enterrament de la sardina el Dimecres de Cendra, celebrat en família a la muntanya de Montjuïc, a més d'excursions en dies festius i berenades a les diverses fonts de la muntanya, popularment conegudes com a «fontades».

En definitiva, les festes populars al Poble-sec han estat, al llarg del temps, nombroses tant en quantitat com en qualitat i s'han anat transformant al llarg dels anys o desapareixent en el temps. Ara bé, cal reivindicar i recuperar l'esperit de participació que existia en cada una d'elles, ja que les festes populars, per definició, són les festes realitzades pel poble i perquè en gaudeixi el poble.

LA FESTA MAJOR

Sant Jaume, patró del Poble-sec

La primera notícia escrita que tenim de la Festa Major de Sant Jaume apareix a l'*Estafeta Diària de Barcelona* del 25 de juliol del 1878 i s'esmenta com a «Festa Major de la barriada de Santa Madrona». El Poble-sec és un barri obrer i la implantació de la indústria va comportar uns canvis d'hàbits en la població i en la manera de celebrar la Festa Major, que va començar a consolidar-se a principis del segle xx i es va anar modificant fins a presentar les característiques actuals. Durant aquest període d'esplendor, els veïns guarnien el seu carrer i es muntaven portalades al principi i al final de la via, bàsicament a l'eixample de Santa Madrona, amb una durada de deu dies. S'hi organitzaven activitats lúdiques per als menuts i per als grans, sopars al carrer, concerts i balls. Tothom hi aportava una mà. Era la Festa Major del Poble-sec! L'increment d'activitats provocà que passés a celebrar-se durant disset dies, començant un cap de setmana al voltant del 18-20 de juliol i finalitzant els primers dies d'agost. La Festa Major va continuar realitzant-se, excepte els anys de la Guerra Civil, fins a principis dels anys seixanta, quan va desaparèixer.

FRANCISCO CLEMENTE / ARXIU LABANS - FONTS FAMÍLIA BORRÀS-ANYOR

CARRER DE MATA

Imatge de la Festa Major del Poble-sec del 1947; era molt habitual que les famílies que s'ho podien permetre tinguessin una llotja, aleshores anomenada «palco». En aquesta imatge del carrer de Mata del 3 d'agost del 1947 es veu un palco guarnit amb la mateixa ornamentació amb què s'havia engalanat el carrer.

JOVES DE LA COMISSIÓ

Els membres més joves de la Comissió de Festes del carrer de Mata el 1960. Era molt normal que la joventut participés en els actes organitzatius de la Festa Major. Aquest carrer va fer Festa Major durant més de cinquanta anys i la formació de la Comissió passava de pares a fills, tot i que d'una manera interrompuda.

AUTORIA DESCONEGUDA / ARXIU LABANS - FONTS VICENÇ LUJAN BUISAN